

SYLABUS KURZU ZUR 104

Název kurzu: **ÚVOD DO KOMUNIKAČNÍCH A MEDIÁLNÍCH STUDIÍ**

stupeň: **bakalářský**

výuka: **pondělí 11.30-13.00**

učebna: **č. 51**

typ studijního programu: **prezenční**

vyučující: **PhDr. Jaromír Volek, Ph.D. (e-mail: volek@fss.muni.cz)**

seminář: **Mgr. et Mgr. Kateřina Kirkosová, Ph.D (k.kirkosova@mail.muni.cz)**

Mgr. et Mgr. Marína Urbániková, Ph.D. (m.urbanikova@mail.muni.cz)

Mgr. et Mgr. Michal Tkaczyk (tkaczyk.muni@gmail.com)

Základní literatura

- Jirák, J., Kopplová, B.: Média a společnost. Portál 2003.
- Burton, G., Jirák, J.: Úvod do studia médií. Barrister and Principal. 2001.
- DeFleur, M., Ball-Rokeach, S.: Teorie masové komunikace. Karolinum. 1996.
- Lohisse, J.: Komunikační systémy: Socioatropologický pohled. Praha. Karolinum, 2003.
- Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. Brno. FSS. 2002 (Skriptum v elektronické podobě)

Anotace

Kurs tvoří první část čtyřsemestrového cyklu přednášek zaměřených na analýzu role masové komunikace a masových médií v moderní, respektive postmoderní společnosti. Úvodní část si klade za cíl seznámit posluchače s dvěma základními komunikačními perspektivami (procesuální a sémiotickou) a s jejich teoretickými východisky. Hlavním cílem kurzu je objasnit znakovou podstatu interpersonální a masové komunikace, a to především z pohledu kulturního, sociologického a lingvistického (Barthes, Fiske Hartley, Hall, Hurwitz). Posluchači se v této souvislosti seznámí se základními východisky sémiotické analýzy mediálních sdělení.

Hlavní tematické okruhy kursu: vymezení pojmu komunikace/ základní komunikační modely/ znaky a významy/ hlavní principy sémiotické analýzy masmediálních obsahů.

Kurs je plánován jako dvanáct dvouhodinových přednášek a šest seminářů. Předpokládá se domácí studium povinné a doporučené literatury.

Kritéria pro absolvování kurzu

1/ získá minimálně 66 b. v závěrečném **písemném testu** (max. 112 b.)

2/ získá minimálně 60 b. za semináře zahrnuje:

a/ odevzdání ve 2. 3. 4. 5 semináři text – **výklad** vybraných konceptů (tučně označená klíčová slova uvedená v zadání k jednotlivým seminářům) a jejich aplikaci na konkrétní mediální produkt ilustrující podstatu daného pojmu. Vytisknuté texty je třeba odevzdat osobně na začátku semináře. Hodnotí se stylistická úroveň, věcná správnost, originalita aplikace (hodnocení na škále 0-5-10 b., (max. 50 b.).

b/ závěrečnou **seminární práci - sémiotickou analýzu**, která musí být odevzdána do 4.1. 2017 na sekretariát katedry. (max. 50 b.)

c/ pravidelná a aktivní účast na seminářích formou participace na kolektivních prezentacích, respektive v diskusích (jedna absence je akceptována bez omluvy)

Absence a jejich omluvy se řídí pravidly uvedenými ve studijním řádu.

Závěrečné hodnocení je výsledkem součtu bodů z písemného testu + bodů získaných za práci v seminářích (aplikace + sémiotickou analýzu). Minimum 126 b. Maximum 212 b.

Celkové hodnocení:

A=194 - 212 (112+100)

B=177 - 193

C=160 - 176

D=143 - 159

E=126 - 142 (66+60)

1. týden – téma: základní informace, organizace kurzu

2. týden - téma: komunikační a mediální studia

Povinná četba:

Burton, G., Jiráček, J.: Úvod do studia médií. Barrister and Principal 2001(str. 13-50, 140-143).

Klíčové pojmy: komunikace; typy komunikace; mediální komunikace; funkce médií; metody zkoumání médií.

3. týden – téma: komunikace: základní vymezení

Povinná četba:

DeFleur, M., Ball-Rokeach, S.: Teorie masové komunikace. Karolinum. 1996 (str. 17-59).

Lohisse, J.: Komunikační systémy: Socioatropologický pohled. Praha. Karolinum, 2003, str. 13-55.

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. I. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: základní etapy vývoje lidské komunikace; komunikace v preliterárních kulturách; interpersonální komunikace vs. masová komunikace.

4. týden - téma: základní komunikační teorie a modely: procesuální a sémiotická škola

Povinná četba: Burton, G., Jiráček, J.: Úvod do studia médií. Barrister and Principal 2001 (str. 51-61).

Leeds-Hurwitz, W.:Introducing semiotics. in: Semiotics and Communication: Signs, Codes, Cultures. Hillsdale 1993 (str. 3-21).

Deutsch, K.: Komunikační modely a systémy rozhodování: některé důsledky pro výzkum. In: Jirák, J., Říchová, B.: Politická komunikace a média. Karolinum 2000, str. 52-66.

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. II. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: komunikační teorie; komunikační model; procesuální komunikační škola; sémiotická škola; přenosový komunikační model; matematická teorie komunikace; informace, entropie, redundance, zpětná vazba, komunikační šum; komunikační model H. Lasswella; Jakobsonův komunikační model.

5. týden - téma: znak a význam

Povinná četba:

de Saussure, F.: Kurs obecné lingvistiky. Odeon 1989 (str. 95-103, 139-147).

Leeds-Hurwitz, W.: Signs. in: Semiotics and Communication: Signs, Codes, Cultures. Hillsdale, 1993 (str. 22-50).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. III. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: znak ikonický, indexový, symbolický; označované, označující; arbitrálnost, ikonicitu, motivovanost znaku; jazyková hodnota.

6. týden – téma: organizace znaku

Povinná četba:

de Saussure, F.: Kurs obecné lingvistiky. Odeon 1989 (str. 119-156).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. III. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: la langue, parole; synchronní, diachronní; paradigma, syntagma; mediální paradigma; simultánní označování.

31. říjen/1/2 listopad

1. SEMINÁŘ: znak, význam, kontext: způsoby zvýznamňování a rozumění každodennosti

Literatura

Chandler, Daniel. 2007. *Semiotics: The Basics*. London: Routledge or Chandler, Daniel. Semiotics for Beginners, chapter 2 Signs, online:

<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem02.html>

Klíčové pojmy

znak, signifikace, semióza; **Saussurův dyadický model (označující – označované)**; Peircův triadický model (representamen – interpretant – objekt); typologie: ikon – index – symbol; simultánní označování

Úkol

Evropě to osladíme (http://www.youtube.com/watch?v=1pVoUE5_yXs). Identifikujte a popište znaky, které v daném sdělení fungují jako ikony, indexy, symboly. Zaměřte se na strategii simultánního označování a uveďte příklady. Analýza vybraných politických kampaní.

7. týden – téma: dvoustupňové označování: konotace mýtus

Povinná četba:

Barthes, R.: Mýtus dnes. In: Barthes, R.: Mytologie. Praha. Dokořán, 2004 (str. 107-157).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. V. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: označování; denotace; konotace; mýtus; každodenní metafory a metonymie; mechanismus naturalizace; kontramýtus; ideologie; hegemonie.

7/8/9 listopad

2. SEMINÁŘ: syntagma a paradigma: formální a významové vazby v textu

Literatura

Chandler, Daniel. 2007. *Semiotics: The Basics*. London: Routledge or Chandler, Daniel. *Semiotics for Beginners*, chapters 4 Paradigms and Syntagms, online:
<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem03.html>,

Gambles, Helen: A Semiotic Analysis of a Newspaper Story, online:
<http://www.aber.ac.uk/media/Students/hlg9501.html>

Klíčové pojmy

paradigmatické (asociativní) vztahy; syntagmatické vztahy; binární opozice, preferované čtení, komutační test

Úkol

Horor v Norsku. Analýza vybraných titulních stran novin.

8. týden – téma: ideologie, hegemonie, preferované čtení

Povinná četba:

Hartley, J.: *Understanding News*. Routledge. London 1994 (str. 63-74, 138-153).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. VI. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: ideologie; hegemonie; preferované čtení; sémiotická krádež; model zakódování/dekódování; základní čtenářské pozice – S. Hall; zpravodajské hodnoty

14/15/16 listopad

3. SEMINÁŘ: metafora a metonymie

Literatura

Lakoff, George – Johnson, Mark. 2002. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, s. 15-54.

Klíčové pojmy

metafora a každodennost, metaforická systematičnost, metafora a kulturní koherence;

metafora: strukturní, orientační, ontologická, personifikace; metonymie, synekdocha

Úkol

Řecká nákaza se nezadržitelně šíří Evropou. Identifikujte v daném sdělení příklady jednotlivých typů metafor (strukturní, orientační, ontologická) a metonymie a vysvětlete je. Popište jejich funkci v textu a určete jejich vzájemné vztahy (podporují se, oslabují se, nebo se nijak neovlivňují?). Analýza vybraných zpráv o řecké ekonomické krizi.

9. týden – téma: zpravodajství jako forma ideologizované komunikace: aplikace (projekce: Srpnové pastorále)

Povinná četba:

Hartley, J.: *Understanding News*. Routledge. London 1994 (str. 38-62, 87-106).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. VI. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: zpravodajský diskurz; zpravodajské formy oslovení a zobrazení publika; realistická metonymie; the mediator, vox pop, the probing/tough interview; test záměny

21/22/23 listopad

4. SEMINÁŘ: mýty a mytologie: mystifikácia premieňajúca kultúru na univerzálnu prirodzenosť

Literatura

Fiske, J., Hartley, J. 1978. The signs of television. Pp. 37-58 in *Reading Television*. London and New York: Routledge.

Barthes, R. 2004. Římané na plátně (pp. 24-26). Prací prášky a detergenty (pp. 35-37). Víno a mléko (pp. 55-58). Biftek a hranolky (pp. 59-61). In: *Mytologie*. Praha: Dokořán.

Klíčové pojmy: denotácia, konotácia, dvojstupňové označovanie, **mýtus**, naturalizácia mýtov

Úloha: *České pivo ako mýtus*. Aké hlavné rysy konštituuju základnú štruktúru mýtu sprevádzajúceho české pivo? Analýza vybraných reklamných spotov.

10. týden - téma: základní součásti zpravodajské narace

Povinná četba:

Burton, G., Jiráček, J.: Úvod do studia médií. Barrister and Principal 2001 (str. 200-225).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. VI. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: narace; realističnost; fikce vs. fakta; hlavní elementy zpravodajské narace; institucionalizované a zprostředkované názory, zarámování, zaostření, uskutečnění, uzavření.

28/29/30 listopad

5. SEMINÁŘ: od ideologie jako falšného vedomia k ideológii ako procesu označovania a konštrukcie privilegovaných významov

Literatura: Dorfman, A., Mattelart, A. 1991. How To Read Donald Duck: Imperialist Ideology in the Disney Comic. Kap. 5: The Ideas Machine, pp. 70-79 New York: International General.

Klíčové pojmy: falšné vedomie, hegemonia, **ideológia**, model zakódovania/dekódovania

Úloha: *Politika reprezentácie v úvodnej zvúčke telenovely Esmeralda*

(<http://www.youtube.com/watch?v=q015TeUTp9w&feature=related>). Identifikujte a popíšte stratégie vytvárania súhlasu s nerovnými triednymi a rodovými vzťahmi.

11. týden – téma: strukturalistická východiska analýzy mediálních sdělení

Povinná četba:

Burton, G., Jiráček, J.: Úvod do studia médií. Barrister and Principal 2001 (str. 63-66).

Fiske, J.: Introduction to Communication Studies. Routledge. London 1995 (str. 128-132).

Klíčové pojmy: vědecké a primitivní myšlení; kategorizace a binární opozice; logika konkrétního; anomální kategorie; rituály přechodu; struktura mýtu (Claude Lévi-Strauss).

5/6/7 prosinec

6. SEMINÁŘ: ako napísať záverečnú prácu? pokyny k vypracovaniu sémiotickej analýzy

Literatura

Bignell, Jonathan. 1997. Media Semiotics: An Introduction. Manchester: Manchester University Press, kap. 2 Advertisements, s. 28-54.

klíčové pojmy: sémiotická analýza, tvorba odborného textu, štruktúra odborného textu, práca s literatúrou, citácie

12. týden – téma: komunikační kódy: základní vymezení

Povinná četba:

Leeds-Hurwitz, W.: Codes. in: Semiotics and Communication: Signs, Codes, Cultures. Hillsdale 1993 (str. 51-73).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. IV. Skriptum. FSS MU 2002.

Leeds-Hurwitz, W.: in: Food as Sign and Code. Semiotics and Communication: Signs, Codes, Cultures. Hillsdale 1993, (str. 83-103).

Volek, J.: Úvod do komunikačních studií. kap. IV. Skriptum. FSS MU 2002.

Klíčové pojmy: analogické a digitální kódy; prezentační a reprezentační kódy; nonverbální komunikace; omezený a rozvinutý kód; deficitní a diferenční řečová teorie; kód širokým a malým dosahem; bardská funkce médií.